

ЗАКОН НІМЕЧЧИНИ ПРО РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Володимир Дроб'язко,

*завідувач сектора суміжних прав відділу авторського
права НДІ інтелектуальної власності НаПрН України,
кандидат філологічних наук*

Закон Німеччини про регулювання авторських прав в інформаційному суспільстві набув чинності 10.09.2003 року. Він є відповіддю на вплив цифрових технологій на законодавство про авторське право та суміжні права. Закон покликаний привести німецьке законодавство у відповідність до вимог Договорів ВОІВ і Директиви 2001/29/ЄС Європейського парламенту і Ради від 22.05.2001 року про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві.

Встановлено нове право надання публіці доступу до творів. Новий § 19а Закону про авторське право забезпечує авторам виключне право дозволяти чи забороняти будь-яке надання публіці своїх творів таким чином, що представники публіки можуть одержати до них доступ щодо місця й часу за своїм індивідуальним вибором, відповідні поправки до положень стосовно прав артистів-виконавців (§ 78), виробників фонограм (§ 85), організацій мовлення (§ 87) і виробників перших фіксацій фільмів (§ 94). Вираз «надання публіці» означає, головним чином, розміщення охоронюваного матеріалу чи файлів в Інтернеті. Навіть без прямої вказівки за попереднім законодавством виключне право автора дозволяти чи забороняти такі дії в Німеччині не викликало сумнівів. Поправки просто пояснюють його характер як форми публічного сповіщення. Нове право враховане в положеннях стосовно обмежень і вилучень (§§ 44а, 46,

48, 50, 52а, 53, 56, 58), таким чином окреслено сферу його застосування.

Певні поправки внесені до обмежень і вилучень.

Новий § 44а буквально переносить у площину законодавства Німеччини обов'язкове вилучення на благо тимчасових дій з відтворення, передбачених ст. 5 (1) Директиви 2001/29/ЄС. Згідно з цим положенням, тимчасові дії з відтворення, що є перехідними чи випадковими і є невід'ємною та суттєво необхідною частиною технологічного процесу, і єдина мета котрих полягає в тому, щоби надати можливість передати в мережі між третіми сторонами силами посередника, або правомірного використання твору чи іншого змісту, та які не мають самостійного економічного значення, не є правом на відтворення. Відповідно до п. 33 преамбули Директиви, це вилучення охоплює, зокрема, дії з перегляду в режимі пошуку та збереження в оперативній пам'яті. Положення § 44а розглядають як справедливий компроміс.

Заснований на ст. 5 (3) Директиви 2001/29/ЄС § 45а є першим положенням Закону Німеччини про авторське право, що спеціально розроблялося стосовно потреб осіб з порушеннями фізичного чи розумового розвитку. Цим дотримано ст. 3 (3) Конституції Німеччини, котра стверджує, що жодна людина з порушеннями фізичного чи розумового розвитку не має страждати. Зокрема, § 45а (1) дозволяє відтворення охоронюваного матеріалу,

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

наприклад запису твору літератури для сліпих, тією мірою, якою цього вимагає специфічне порушення функцій. Якщо відтворення здійснюється у великій кількості копій, то п. 2 надає правласникам право на відповідну компенсацію, вимога якої підлягає здійсненню силами товариства зі збору авторських відрахувань.

Новий § 52а розглядає питання про особливе обмеження права надання публіці. Так, § 52 (1) дозволяє надання опублікованого охоронюваного матеріалу певним чітко окресленим категоріям осіб, якщо, і тією мірою, в якій необхідно для певних викладацьких або науково-дослідних цілей. Серед прикладів — використання в онлайн-вих класах (аудиторіях) або в університетському Інтернеті з контрольованим доступом. Вводячи це положення, законодавець Німеччини скористався ст. 5(3) Директиви 2001/29/ЄС, яка надає державам-членам право створювати вилучення на благо освітніх або наукових цілей. Пункт 4 § 52а передбачає виплату правласникам відповідної винагороди, що її може вимагати товариство зі збору авторських відрахувань. А § 52а (2) містить вилучення для шкільних підручників і на обмежений строк до 2 років від моменту їх випуску — фільмів.

Параграф 53 Закону про авторське право встановлює умови дозволеного (за німецьким авторським правом) відтворення для приватного використання й інших особистих форм використання.

Параграф 53 (1) містить формулювання «відтворення на будь-якому засобі інформації», яке прояснює, що це положення однаковою мірою стосується і цифрових, і аналогових відтворень. Директива 2001/29/ЄС у ст. 5 (2) (в) дозволяє такий режим. Відтворення заборонені, якщо джерело «вочевидь незаконне». Це застереження, головним чином, покликане запобігти скачуванню з, так званих, платформ за принципом «один у одного».

Збережено вже чинне положення § 53 (1), що дозволяє іншим особам робити приватні копії.

Згідно з виправленим § 53 (1), онлайнове надання цифрових копій допустиме за умови, що за нього не стягується плата.

Поправки внесені також до § 53 (2), який дозволяє, *inter alia*, створення копій як джерел, аби мати їх у приватному архіві (п. 2). Ідеться про випадки, коли установа, а не особи (наприклад приватний фонд), зберігає свій інвенторний опис на мікрофільмі, щоб зекономити місце чи зберегти фільми у місці, безпечному від стихійних лих. Відповідно до умов, встановлених у ст. 5 (3) (пп. а, с, о) Директиви 2001/29/ЄС, така поправка полягає в тому, щоби зробити можливою більш інтенсивну експлуатацію твору.

Відповідно до зобов'язань, що випливають з Директиви 2001/29/ЄС, законодавець ввів режим правового захисту (§§ 95а–95d) і засобів відновлення порушених прав (§§ 108в і 111а), який забороняє обхід механізмів, покликаних захищати твори й інші матеріали від несанкціонованого контролювання. Нові положення водночас реалізують статті 11 і 12 Договору ВОІВ про авторське право, а також статті 18 та 19 Договору ВОІВ про виконання і фонограми.

Параграф 95а майже буквально переносить до німецького законодавства ст. 6 (1–3) Директиви 2001/29/ЄС. У § 95 (а) (1) мовиться, що ефективні засоби технологічного захисту не можна обходити. А § 95а (2) визначає засоби технологічного захисту як «будь-яку технологію, пристрій або компонент, які за їх звичайного використання розраховані на те, щоби запобігати або обмежувати дії щодо творів, які не дозволені правласником». Пункт (3) надає правовий захист від пристроїв або послуг, перерахованих у ст. 6 (2) Директиви 2001/29/ЄС, які головним чином призначені для того, щоби надати можливість або сприяти обходу

будь-якого з цих заходів. Жодне з цих положень не зачіпає повноважень державних органів щодо державної безпеки (п. 4).

Згідно зі ст. 6 Директиви 2001/29/ЄС, ці положення підкріплюються кримінально-правовими й адміністративно-правовими санкціями, встановленими в §§ 109в і 111а. Цей законодавчий акт пояснює, що порушення, вчинене виключно для особистого використання, не переслідується у кримінальному порядку. Така копія може зумовити пред'явлення вимоги до порушника відшкодувати збитки, згідно з цивільно-правовими нормами § 97.

Параграф 95с надає, відповідно до ст. 7 Директиви 2001/29/ЄС, правову охорону інформації про управління правами. До цього різновиду інформації належать будь-якого типу дані, пов'язані з копіюванням або публічним сповіщенням, які виявляють охоронюваний матеріал, правовласника чи умови доступу відповідно до ст. 7(2) Директив 2001/29/ЄС. Порушення заборони на видалення авторсько-правової інформації можуть переслідуватися на підставі приватного права.

Згідно з § 95 в (1) п. 2, правовласник, який вживає заходів технічного захисту, повинен (з певними виключеннями) забезпечити бенефіціарів необхідними засобами, щоб вони могли використовувати твір так, як це передбачено відповідними нормами. Це застереження реалізує ст. 6(4), пп. 1 Директиви 2001/29/ЄС.

Правовласник, який не виконує цього зобов'язання, може бути, згідно з § 95(2) притягнений до судової відповідальності і ризикує, згідно з § 111а (1) п. 2, бути покараним. Згідно з новим § 2а Закону Німеччини відносно колективних позовів з метою домогтися судової заборони, порушення може переслідуватися за колективним позовом. У § 95 (2) Закону про авторське право також передбачено, що засіб, названий у колективній угоді між асоціаціями правовласників і бенефіціарами, відпо-

відає зобов'язанню за п. 1. Це припущення покликане на поширення технологічних стандартів серед взаємно зацікавлених груп осіб.

Додатково § 95d вимагає, щоби твори й інші об'єкти, охоронювані засобами технологічного захисту, були оснащені чіткими етикетками, що зазначають їхні технічні характеристики. А § 95d [1] передбачає, що такі матеріали повинні оснащуватися етикеткою із зазначенням імені особи, що застосовує ці засоби, а також її адреси, щоб відповідні установи мали можливість пред'явити до неї претензії відповідно до § 96в [2].

Параграф 73 і наступні параграфи Закону про авторське право, які регулюють права артистів-виконавців, були повністю змінені. Це зумовлено виконанням зобов'язань, встановлених ст. 5 і наступними статтями Договору ВОІВ про виконання і фонограми. Крім розширеної сфери застосування, що віднині охоплює виконання, так званих виражень фольклору (§ 73), поправки головним чином стосуються моральних і майнових прав артистів-виконавців. Структура авторських прав, як вона встановлена в ст. 11 і наступних Договору ВОІВ про виконання і фонограми була використана як зразок.

Відповідно до ст. 5 Договору ВОІВ про виконання і фонограми посилені моральні права артистів-виконавців. Так, § 74 (1) передбачено право бути визначеним як виконавець виконання та право вибрати ім'я, під яким воно відбувається. Якщо справа стосується групи артистів-виконавців, то право належатиме власне групі як такій, якщо згадування окремих членів було б досить обтяжливим і якщо це не зачіпає безпідставно законні інтереси відповідних правовласників. Право на недоторканність (уже відоме за попереднім законодавством) тепер охоплено § 75. Параграф 76 встановлює строк охорони принаймні до кінці 50-літнього періоду, рахуючи від моменту вико-

нання, та до кінця життя виконавців. Крім цього, моральні права артистів-виконавців зберігаються, принаймні, до закінчення строку дії майнових прав (§ 82), як зазначено у ст. 5 (2) Договору ВОІВ про виконання і фонограми.

Якщо за попереднім законодавством артистам-виконавцям надавалися просто так зване «право згоди», нові §§ 77–80 надають справжні права — права використання. Законодавець пояснив, що артисти-виконавці можуть перевідступати ці права третім особам без будь-яких обмежень (§ 78).

У § 77 містяться права фіксації, відтворення та розповсюдження, як це зазначено в статтях 10–12 Договору ВОІВ про виконання і фонограми. У § 78 ідеться про права публічного сповіщення в мережевій формі. Це положення також визначає надання публічності доступу до виконання, як це визначено в новому § 19а.

У новій формі § 80 містить загальне правило стосовно виконання твору кількома виконавцями разом, коли це виконання не може виконуватися поодиноці. За попереднім законодавством враховувалися тільки хоріві, оркестрові та сценічні виконання. Згідно з § 80 (1), як і в разі співавторства (§ 8),

право виконання належить спільно всім артистам, які беруть участь у виконанні. Кожен із цих виконавців не може необґрунтовано відмовляти у своїй згоді. Якщо у трупі є вибраний представник, згода всіх артистів-виконавців цієї групи замінюється згодою цієї особи (п. 2) [1].

Отже, зарубіжними країнами, насамперед, Німеччиною, накопичений великий досвід у сфері охорони та захисту авторського і суміжних прав в умовах сучасного технологічного розвитку. Національна система України охорони та захисту авторських і суміжних прав не нараховує ще й двох десятиліть (Закон України «Про авторське право і суміжні права» набрав чинності 23.02.1994 року), перебуває в стані формування та становлення. Тож творче засвоєння досвіду країн з віковими традиціями у цій сфері є вкрай необхідним для подальшого розвитку авторсько-правової охорони в Україні, запровадження в ній європейських і світових стандартів. ♦

Список використаних джерел

1. Рамсауэр Т. Авторское право Германии на пороге нового информационного века / Т. Рамсауэр // Бюллетень ЮНЕСКО по авторскому праву. — 2003. — № 4.
2. Рузакова О. Авторское право Германии / О. Рузакова // ИС. Авторское право и смежные права. — 2002. — № 4.
3. Муцинина В. О реформировании авторского права Германии / В. Муцинина // ИС. Авторское право и смежные права. — 2008. — № 8.

Надійшла до редакції 04.02.2014 року